

Aan:

- het college van burgemeester en wethouders van Den Helder
- de gemeenteraad van Den Helder.

Per adres: Postbus 36, 1780 AA Den Helder

Den Helder, 28 oktober 2025

Onderwerp: De Stelling van Den Helder.

Referte: brief van het erfgoed platform d.d. 26 -8-2025 (restaureren van de Stelling van Den Helder)

Geachte leden van het college en leden van de gemeenteraad,

De Stelling van Den Helder is uniek, maar zit grotendeels in de gevarenzone door ernstige verwaarlozing.

De stelling is een oude en unieke militaire verdedigingslinie. Aangelegd in opdracht van Napoleon Bonaparte om de Marinewerf Willemsoord te beschermen, die strategisch zeer van belang was- en is. De stelling is onlosmakelijk verbonden met de geschiedenis en ontwikkeling van Den Helder, maar ook met de militaire geschiedenis van Nederland en zelfs met die van Europa. Om deze redenen, maar vooral om het economisch belang voor de stad en de bewoners te verduidelijken is het een uitdaging de Stelling van Den Helder te restaureren. Want, zoals iedereen kan zien is de Stelling van Den Helder ernstig verwaarloosd.

De Stelling van Den Helder heeft na de opheffing als verdedigingslinie in 1958 nagenoeg geen onderhoud meer gehad en daardoor vrijwel geheel verwaarloosd. Bij Fort Oostoever zijn alle remises, magazijnen en tobbroeks (éénpersoons bunkers) in zeer slechte staat en geheel overwoekerd, inclusief het dijklichaam. Bovendien is Fort Oostoever zeer moeilijk bereikbaar vanwege de insnoering door bedrijfsbebouwing aan de oostzijde. De verwaarlozing geldt ook voor het grootste deel van de linies, waardoor de oorspronkelijke, historische zeer essentiële belangrijke zicht- en schootsvelden die de forten met elkaar verbonden, verloren zijn gegaan. Ook de historische bebouwing rondom de linies met gedeeltelijke uitzondering van Fort Kijkduin, Fort Westoever en een remise, verkeren in een slechte staat van onderhoud. Het water rondom de fortificaties en de stad is geblokkeerd door enkele dammen en een lage brug waardoor rondvaarten niet mogelijk zijn.

Imago van de stad

Den Helder is, al dan niet terecht, niet opgenomen als vestingstad in het boek “De allermooiste vestingsteden van Nederland”, een uitgave uit 2021 van de ANWB. De reden hiervan is het ontbreken (niet zichtbaar) van de schootsvelden, geen duidelijk aanwezige wallen muren en poorten, en daardoor recreatief oninteressant. Overigens is het een wonder dat de fortificaties en de linies voor een groot deel nog aanwezig zijn, omdat er door het gemeentebestuur in 1946 bij het ministerie een verzoek werd ingediend de linies enz. te slopen vanwege de noodzakelijke uitbreidingen van de stad. Zo is het ook een wonder dat Fort Kijkduin niet gesloopt is. Wel is een aantal unieke forten in de jaren na de oorlog in de stad en langs de dijk gesloopt. Mede daardoor is de herkenbaarheid van de stad als oorlogshaven voor een groot deel verloren gegaan en heeft de stad landelijk gezien op dit gebied geen goed imago.

Sloop/Restauratie

Het was niet alleen Den Helder die de slopershamer hanteerde bij de afbraak van het erfgoed in de jaren na de oorlog, maar het gebeurde in heel veel andere steden. Een groot voorbeeld hiervan is Bourtange, een agrarisch dorp, waarbij de in de jaren 60 vrijwel alle vesting onderdelen gesloopt of verwaarloosd waren. De molen van Bourtange was verdwenen en er liep een weg dwars door het fortcomplex. Van 1972-1992 is het complex op initiatief (1966) van burgemeester F. Loopstra weer geheel in de oorspronkelijke staat teruggebracht. Na 5 jaar voorbereiding waren de subsidies, vergunningen enz. afgerond en kon met uitvoering worden gestart. Bourtange is nu een bloeiende stad met veel toerisme en een gezonde economie. Dit geldt overigens voor vrijwel alle gerestaureerde historische steden.

Met name na 1970 begonnen veel historische steden te beseffen dat het historisch erfgoed een belangrijke economische en toeristische waarde heeft en werd er in plaats van verder af te breken begonnen met het restaureren van de over gebleven bebouwing. Vrijwel al deze historische steden zijn weer aantrekkelijke en bloeiende steden geworden met veel toerisme en gezonde economie. Ook in Den Helder begon deze opleving in het begin van deze eeuw. In 2003 werd er een raadsbesluit aangenomen om de Stelling van Den Helder te restaureren maar dit is helaas nog niet uitgevoerd.

Kansen voor Den Helder bij de restauratie van de Stelling

Wanneer de hoofdkenmerken van de Stelling en het water weer gerestaureerd worden zal dit positieve toeristische en economische gevolgen hebben.

- Ten eerste wordt de stad weer herkenbaar als een oorlogshaven, met toegangspoorten, duidelijke linies en forten, waardoor het van buiten af zichtbaar wordt dat je in een bijzondere stad komt.
- Ten tweede zijn de forten vanuit één centraal punt (de caponnière bij Fort Dirksz Admiraal) weer visueel zichtbaar en vormen weer één uniek historisch geheel.

Vanuit de rondvaarten zijn alle forten (inclusief Fort Oostoever en Fort Kijkduin) en de stad bereikbaar met verschillende opstappunten bij alle forten, Willemsoord en de stad. Op de fiets- en voetpaden rondom de Stelling kan dezelfde route rondom de stad en Stelling van Den Helder worden gemaakt.

Alle gerestaureerde gebouwen, Remises, Fort Dirksz Admiraal en schervrije onderkomens enz. kunnen na de restauratie weer een nieuwe functie krijgen. Hierdoor kan/zal het toerisme in de stad positief worden beïnvloed, dat de werkgelegenheid en de economie eveneens ten goede komt. Naar het voorbeeld van Bourtange maar ook de vele andere gerestaureerde vestingsteden is gebleken dat deze een grote

aantrekkingskracht hebben en de investeringen verantwoord waren. Bovendien is de stad voor inwoners en nieuwkomers aantrekkelijker geworden. Den Helder wordt dan een bloeiende en economisch gezonde vestingstad !!

Wij hopen dan ook dat het gemeentebestuur doordrongen is van de grote economische en historische waarde is van een gerestaureerde Stelling van Den Helder. De urgentie is echter gezien de onderhoudsachterstand en gevaar, groot.

Tot slot.

Wij kijken uit naar uw reactie en hopen dat ook u doordrongen bent van het historisch belang van de Stelling van Den Helder. Wij zijn ook zeer benieuwd naar de verdere voortgang op korte termijn. Verdere uitstel van restauratie is funest voor de Stelling van Den Helder.

De Stichting Behoud Cultureel Erfgoed en de Helderse Historische Vereniging, zijn en blijven betrokken en zijn ten alle tijden bereid om zich in te zetten om de unieke Stelling van Den Helder voor onze stad te behouden. En denken graag mee in de stappen die nodig zijn om dat te bereiken.

U wordt uitgenodigd voor een presentatie op donderdagavond 20 november in School 7 om kennis te nemen van de huidige situatie, om mee te denken over de restauratie en over (her)gebruik van de Stelling. Dit biedt kansen voor ondernemers, inwoners, toeristen. Dus voor ons allemaal.

Helderse Historische Vereniging

Stichting Behoud Cultureel erfgoed.